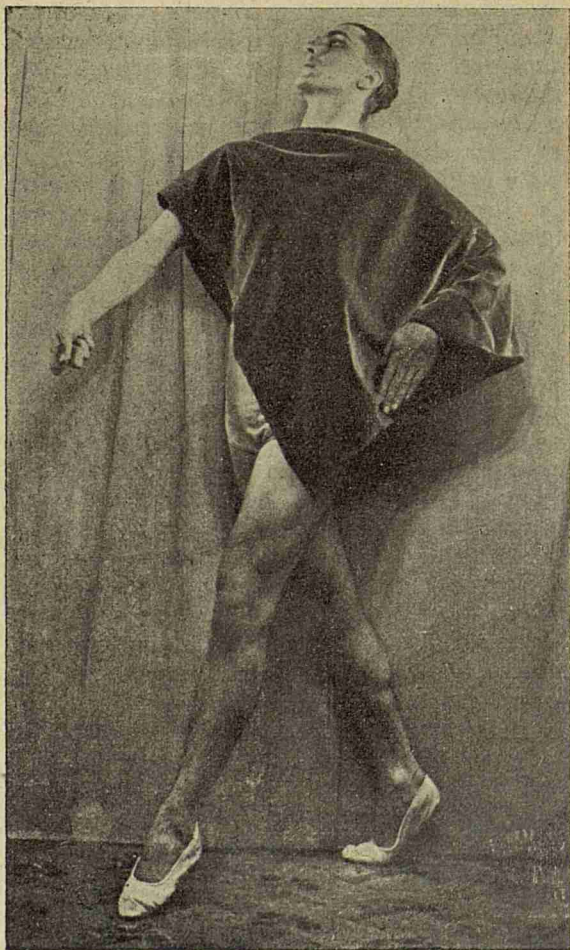

CRONICI

Spectacolul de dans Gabriel Negry cu ansamblul său

Dansul e arta rămasă încă cel mai strâns legată de rădăcinile ei magice. E ultima artă în care au mai rămas vizibile urmele ritualurilor din cari s'a desprins. Descinzând din magie și ritual dansul are drept expresie caracteristică simbolul. Existând în afară de sfera proceselor psihologice, sentimentale, dansul își rezervă scopul dinamizării unui material plastic viu, a cărei față spirituală rămâne prezentă și invariabilă în urma fiecărei faze a desfășurării lui. Dansul se situează ca artă la locul de întretăiere a dramei cosmice perpetue, care se consumă în afara lui și odată cu el întrucât e alcătuit din fragmente ale cosmosului, cu acea față unică neschimbătoare a destinului care deslănțue drama,

intrucât e ritual susținut de simboluri. Deși e foarte actuală concepția dansului pur, a gestului care închide în el semnificația, nu poate fi deloc înlăturată accepția dansului după care acesta participă direct, la o dramă care se desfășoară în cosmos, dramă continuu actualizată prin fiecare mișcare a noastră. Purificarea acestor mișcări printr'o ordine susținută la limitele legii echilibrului și ale gravitației, constituie liturghia laică a dansului. Mișcarea tinde spre nemișcare, deci spre moarte. Este o continuă prăvălire, un proces dinamic al cărui principiu va muri și el odată cu stingerea forțelor care-l aplică. Aceste forțe sunt regisate de undeva de o ființă, nu de un principiu. Ființa aceasta este între altele și spiritul dansului. Nu immanent, repet, pentru că nu este principiu, ci stăpân. Dela acest spirit pleacă oficierea oricărei liturghii, cântate sau dansate.

Moartea până la judecata din urmă rămâne un eveniment cosmic. De aceea nu poate fi exprimată prin nimic mai bine decât prin dans. Lucrul acesta l-a priceput domnul Gabriel Negry, compunând tabloul „Rit de trecere”, în care mișcarea stă pe o muche de cuțit deasupra morții, iar muzica și poezia însoțesc în mod tainic ritualul. Aici poezia nu mai e poezie ci vrajă, muzica nu mai e muzică ci drum de stăpânire concretă a tainelor trecerii, iar dansul nu mai e dans ci moarte pur și simplu, trecere. În clipa când sufletul deslegat de trup prin vraja bocitoarelor, acesta se deslipește lin de lutul rămas în urmă și golit de sens aluneacă unduios în aerul usturător pentru sufletele impure, ca apa sărată pentru un trup rănit. Clipa aceea incertă, mai tainică decât orice minune, care încearcă să fie deslegată de ritualul magic, a fost prinsă de d-l Gabriel Negry ca de un fotograf al nevăzutului. Ce magnezium i-a folosit pentru asta nu ne poate spune. Utilizează formula fără să i-o cunoască.

Intruparea a fost tot un eveniment cosmic. Salvarea lui dela nesticăciune. Crinul, floarea nesticăciunii, strângând sub raza lui de ardere a răului care nu-l poate ajunge, întreaga lume blestemată înainte de coborîrea logosului în cosmos, anunță lumii marea întâmplare. Momentul artistic al reprezentării acestui eveniment prin compoziția intitulată „Floarea nesticăciunii”,

pute problema unui stil. Și anume transformarea mișcării în icoană. Lucru realizat perfect de d-l Gabriel Negry, fără utilizarea vreunui artificiu. Invierea gesturilor fixate pe o icoană nu înseamnă golirea de semnificație a icoanei prin tridimensionalizarea ei. Ochiul nostru de altfel numai prin educație distinge perspectiva de primul plan. Dar aici nu se pune problema astfel. Gesturile rituale ale Bisericii răsăritene alcătuiesc un adevărat dans. Apariția Arhanghelului la porțile lumii este reprezentată prin apariția preotului la Porțile Impărătești. Crinul, trupul nealterat al Mântuitorului și cupa euharistică a preotului sunt prinse sub același semn de d-l Gabriel Negry: împreunarea mâinilor în formă de crin. Un crin stilizat așa cum cere iconografia. Intruparea simbolului printr'un gest a cărei smerită simplitate omoară trufia oricărei arte este prilejul celei mai mari abdicări și al celei mai strălucite înălțări a artistului. Magia din păgânul „Rit de trecere” s'a limpezit ajungând la cea mai pură culme a pioșeniei.

Două compoziții din programul recitalului au deslănțuit anumite susceptibilități ale superstițioșilor muzicii. E vorba de „Simfonia dansului” după allegreto și presto din simfonia VII-a de Beethoven, și „Tristan și Isolda” după Preludiul și Moartea Isoldei de Richard Wagner, compoziție al cărui autor literar e domnul Grigori M. Sturza. E drept că în prima parte a „Simfoniei dansului” am urmărit greu pe autor. Dacă ar fi lipsit muzica ar fi fost altceva. Partea a doua însă e pe deplin justificată. Bucuria triumfului luminii asupra haosului, a vieții asupra morții, a mișcării asupra inerției este monumental redată. Incheierea de apoteoză, o floare imensă de trupuri armonizate, explo dează în cea mai puternică expresie a triumfului. Apele turburi, haotice ale începutului se clarifică, se retrag, pentru a lăsa libere cochiliile creației solare. Apollo se închiagă din freamăte incerte, tot mai ordonate, tot mai unite, pentru a se regăsi și a-și declara triumful.

Dacă „Simfonia dansului” ne-a mirat puțin din cauza caracterului funebru al acelui allegreto din simfonia VII-a (recunosc: simplă superstiție muzicală), Tristan și Isolda ni s'a părut justificată pe deplin. Muzica preludiului și a morții Isoldei are darul de a-ți produce un rău fizic. Ascultând-o simți nevoia să te svârcolești, să te târăști, să gemi, să fii Tristan. Și nu poți fi Tristan decât printr'o mimică exterioară a eroului și dramei lui Wagner. De aceea lăsând anecdotică

dramei deoparte nu poți decât să dansezi pentru a-l imita pe Tristan. Anunțarea morții prin ecoul cornului, îndepărtat întâi, apoi mai insistent, tot mai apropiat, până la desfacerea zăgăzului prin care năvălește moartea suplă, invizibilă, dizolvantă. Apariția Isoldei apropie și mai mult această moarte. Nu mai poate fi vorba de o luptă. Aproximarea morții nu risipește însă iluzia infiltrată în inima lui Tristan și a Isoldei de leacul fermecat. Dragostea asta fatală ca și moartea nu putea sfârși decât tot în moarte. După risipirea norilor somnului care a precedat clipa morții Tristan și Isolda se regăsesc pentru a pași împreună liberi, feriți de vâlul Mayei, într'o lume unde nu mai există constrângere, con-

tradiție a limitării și vrăjii. Moartea este noaptea nunții lor.

D-ra Alexandrine von Silbernagel, un fel de fluture oboșit de marea lui libertate, a plutit aproape în jurul lui Tristan. Un dans exterior dacă vrei, iresponsabil din cauza legăturilor lui cu alte lumi. A reușit să fie imaginea Isoldei, nu Isolda, după cum d-l Gabriel Negry a dansat reconstituind pasiunea și moartea lui Tristan în afară de orice poveste, în afară de Wagner.

Punctul culminant al recitalului l-a atins după amiaza unui faun. Să uităm că există un poem cu același titlu și un preludiv muzical. Să luăm faptul așa cum s'a petrecut pe scenă.

Lenea unei sațietăți moleșite de căldura unei după amiezi de vară. Svârcolirile unui faun tânăr (un adolescent cu picioare de ied) răsfățat de căldură, de privesc, de vegetația mătăsoasă care-i mângâie pielea. Niciun sgomof, niciun accident nu întrerupe această monotonie care precede somnul greoi dar îmbătător de plantă înrădăcinată într'un pământ fertil. Cu gesturile lui de animal tânăr adolescentul-ied se întinde, se alintă, își desfăce picioarele, brațele, se răsucește fericit de gădilitura ierbii, de absența lui. Apoi sare, se agită, caută. Nimfele lasă în aer dăre lungi și grele de parfum. Revelația acestor dăre scot pe ied din somnolență. Din ce în ce mai neliniștit, mai nestăpănit în salturi ascuțite, repezi, caută. Găsește un vâl pierdut de o nimfă. Il ia. Amețit de acest vâl sare, se învârtește, aleargă desmetic, deslănțuit. Apoi Ienea, oboșeala, imaterialitatea vâlului, a dărelor mirositoare din aer, îl copleșesc. Elanul a fost învins de nebunia inutilă a sbenguirilor. Fudul, visător, cade amețit, dormitând peste vâlul înlăsamat, făcând corp comun cu el și cu pământul care-l îmbrățișează în somnul vegetațiilor lui.

Ceea ce a făcut aici d-l Negry a fost mai mult decât dans. A fost o metamorfoză, sub ochii lumii, în plină scenă. Lucru revoltător pentru unii, irevelant pentru alții. Faptul că dansatorul a reușit să se mențină la limita dintre virtuozitate și creație cu o siguranță rară în lumea noastră artistică, subliniază categoric apariția unei stele.

Oda mâinilor, compoziție însoțită de un fragment din suita „Much ado about nothing” de E. W. Korngold, ocupă un loc aparte în programul recitalului.

Oda mâinilor e un fel de dans în jurul unei axe absente. Dansul lui Pierrot sub privirea în-

chipuită a colombinei inconștiente și frivole este expresiunea unui proces brutal, prozaic de dureros. Durerea unui imn cântat fără să fie auzit, imn închinat unei lumi implacabile ca și chipul Colombinei dar consolatoare prin distanța care-i desparte și prin lumina blândă egală pentru toți pe care o răspândește. Dificultatea acestei compoziții, dificultate înlăturată cu o rară probitate de artist, ar fi fost evitarea unei sentimentalizări a acestei drame atât de comune. Gabriel Negry și-a câștigat partea lui de demiurg reactualizând un conflict uzat până la a nu mai fi luat în

LENA CONSTANTE

Costum •

seamă. Forța sintetică a autorului și executantului acestei compoziții fac din ea una dintre cele mai bune piese ale serii.

Corp oarecum străin de atmosfera generală a programului au făcut „Les gants gallants” și „Comedia dell' Arte”, compoziții cari pe pretextul unui fond uman oarecare au desvăluit posibilitățile tehnice ale executanților. Efectul lor scenic nu poate fi însă contestat.

Deosebit de grațios a fost dansul d-nei Mimy Tutunaru-Chirculescu, interpreta ideală a unei Colombine capricioase și cochete. Gabriel Negry nu s'a lăsat însă nici de astă dată târât de virtuozitate. A dat un „Pulcinello” de o tristețe pe care n'am găsit-o nici în viața unei păpuși adevărate.

Colaboratorii d-lui Negry și-au dat cu succes toate silințele pentru unitatea spectacolului. Statura spirituală a d-lui Vergiu Cornea a reprezentat dealungul spectacolului, acel spirit care e și al dansului, despre care vorbeam la începutul acestor note. Doamna Silvia Enescu, corectă. Decorul redus la draperii și lumini, spectaculos. Doamna Marietta Sadova a lucrat inteligent și pe alocuri inspirat. Orchestra parțial convinsă de bagheta d-lui Rogalski. Costumele lucrate cu multă grijă și cu atenția diferitelor stiluri de d-ra Lena Constante și d-na Ioana Bassarab.

HORIA STAMATU

Pentru lămurirea cititorului

Prietenul și colaboratorul nostru Gabriel Negry este de cîtăva vreme ținta unor repetate atacuri de presă. Atacuri plănuite și gradate după un plan preconceput.

Nu ne miră pentru că Negry este un artist român și un artist adevărat. Indispune deci pe toți străinii de neam și pe toți lipsiții de daruri.

Gabriel Negry a ridicat dansul pe scenele românești la o artă superioară, i-a închinat întreaga sa putere de muncă și — lucru de neertat în ochii neromânilor și stipendiaților acestora — s'a inspirat pentru câteva din compozițiile sale coregrafice din arta românească veche (fresca, icoana), sau din practicile magice ale poporului nostru. Fapt ce ridicat pe toți gangsterii presei contra sa.

Dela străini ne așteptăm la orice. Discuția civilizată sau persuasiunea este inutilă. Din nefericire vremurile ce trăim sunt vremurile atot puterniciei lor. Nu e permis în țară românească să crezi o artă românească oricât de sincer, oricât de încordat și-ar fi efortul, dar poate vremurile se vor schimba odată. Atunci se vor lămuri toate. Pentru acei câțiva români însă

— în solda instrăinaților — cari mărturisesc spre marea lor rușine, că nici n'au asistat la spectacol și că o fac preconceput sau din poruncă, pentru aceia avem motiv sincer de tristețe. Un poet, un publicist și esist cunoscut — care n'are nici măcar curajul să-și semneze murdăriile tipărite — să se scoboare până într'atâta și să ponegrească — muind condeiul în cea mai pestilențială cerneală, — un artist român autentic din obligație, sau din porunca stăpânilor, — iată un legitim motiv de indignare și profundă decepție.

Nu scriem aceste rânduri pentru a polemiza cu inutilul, ci pentru lămurirea publicului amator de artă care e indus în eroare.

Răspuns celor cari au debitat necuviințele ce-am pomenit, va da timpul și arta lui Negry. Când acest nume va desemna mâine un mare artist care va duce fala țării noastre peste graniță departe în lume, ei singuri se vor rușina de propriile lor orduri.

Și aceasta pentru noi va fi destul. Desigur și pentru ei.

ARTA ȘI OMUL

